

כתר מלכות

פיוט ותפילה שחיבר

הגאון הגדול

ר' דוד בן זימרא (רדב"ז)

כפי שנדפס בספר "אור קדמון"

ויניציאה, שנת תחנ"ה (תס"ג)

הובא ע"י "שבט מוסר"

לר' אליהו הכהן מאיזמיר, פרק ז'

ותיקננו את השגיאות לפי מהד' "אור קדמון" הנ"ל

ובעז"ה הוספנו הערות ומקורות

משה צוריאל

בני ברק

נוסף על כך, התייעצנו עם הגאון הרב מאיר מאזוז שליט"א, ראש ישיבת "כסא רחמים", והוא הציע כמה תיקוני לשון. מה שהציע למחוק הקפנו בסוגר עגול, ומה שהוסיף הגאון שמנו בסוגריים מרובעים [-]. פרט לכמה תיקונים שאני הוספתי על דעת עצמי, הסוגריים שהם ליד ציונים 5, 91, 108, 115, 123, 174, 176, 181, 193

כתר מלכות

של הגאון המופלא כמוה"ר דוד בן אבי זמרא ז"ל (הרדב"ז)

והוא תפלה יקרה, (לצור) [לצום] רם ונורא, באימה ובמורא.¹ [לדוד (בן) זמרה]
 לפאר שמותיו, וסוד מחשבותיו, והוד מפעלותיו, ולה אין תמורה.
 תמלל גבורות, למדות יקרות, אשר במ סדורות. בשפה ברורה.
 ועומק יסודות. ורזים וסודות. (רמוזים והודות) [רמזים וחידות]. ודרך ישרה.²
 לסקל מסילות, לעורכי תהילות,³ לנורא עלילות, לעתות בצרה.⁴
 לך ה' הגדולה והגבורה והתפארת והנצח וההוד כי כל בשמים ובארץ.⁵

אתה הוא יסוד היסודות וסוד היסודות,⁶ עילת על העילות וסיבת כל הסיבות.⁷ הוה הויה קיימת, ומצוי מציאות נעלמת, לכל נמצא קודמת, ולכל סיבה גורמת. אתה יחיד בכל דרכי היחוד, יחוד שלם אמת. לא כאחד המנייני ולא כאחד היחסי ולא כאחד המיני.⁸ [אלא] אחדות פשוטה מוחלטת, אין ערוך אליה ולא דמיון, כאשר בא עליה המופת⁸ והנסיון. וכל חכמי לב עליה יתמהו, כי לא ידעו מה הוא.⁹

אתה נמצא, אבל לעצמך ולא לאחר עמך,¹⁰ נשגב מכל רעיון, נעלם מכל חוזה וחזיון, נסתר ברום חביון, עליון על כל עליון. ועם כל זה משגיח על כל דל ואביון.

להלן כמה הערות כדי להועיל בהבנת דברי קודשו

1 כ"י האימה כאשר יראה גדולתו של רבו ומפני זה יש אימה עליו, והיראה כאשר מביט קטנותו ושפלותו, הוא ירא" (מהר"ל, אבות, דף רצ"ו, משנת מ"ח דברים) 2 שמנו מלה זו בסוף שורה, למען החרוזים של מלים דומות. אבל אשר שהיא שייכת לשורה הבאה 3 פיוט זה נתחבר כדי ליישר מסילות לפני המתפלל העורך תהילות ליוצרו 4 תהלים ט, י 5 דהיי"א כט, יא 6 יש כאן ראשי תיבות יהו"ה 7 ההבדל בין "עילת העילות" לבין "סיבת הסיבות", כי הראשון גורמת למציאות הנמצאים (כמו אב לבנו) והשני גורם למציאות המעשים (שהמלמד תורה לדור ראשון, גורם שהדור השני אף ילמד לדור השלישי). ושמה יש הפרש בין "עילת העילות" ל"עילה על כל העילות", כמו שכתב בספרו "מצודת דוד". 7 א - המלה "אחד" הוא לפעמים באופן סידורי (מנייני) כמו ראשון, שני, שלישי וכו'. ולפעמים "יחסי" (כמו שייכות לעצם אחר, ובלשון החוקרים "מקרה"), ולפעמים "מיני" כלומר גדוד אחד המורכב מפרטים, או גוף אחד מחובר אברים. אבל אצל ה' הוא "אחד" המוחלט, ואין דומה לו בשום אחד מענייני החומר (ע"ע "חובות הלבבות", שער הייחוד, פרקים ח-ט). 8 יש בספר הנ"ל הוכחות הגיוניות לכך, ובלשון קדמונינו נקרא "מופת" 9 מליצה ע"פ שמות טז, טו 10 כדברי הרמב"ם, הלי יסודי התורה,

אתה הוא קדמון לכל קדמון. ואחרון לכל אחרון, ושנותיך אין להם תכלה ולא תחלה ולא כליון. וכל לשון תקום (אתך) לסדר שבחך ילאה, לכן אמרתי אשמרה דרכי מחטוא בלשוני. ואם במכתב, יכלה כל ספר וגליון. ו"לך דומיה תהלה אלהים בציון"¹¹, כי לך נאה שלילת התוארים והשבח[ים], כי לא יתמו עד נצח נצחים. כי אין לך מקום קבוע ולא שם ידוע, כי אתה תמלא כל המקומות¹² ומשלים כל השמות, (ונגיד) [ומניד] כל העולמות, כי לך עוז ותעצומות.

אתה אצלת אורות פנימיות דקות מחשבתיות, קדמוניות נעלמות אשר לא נקבו בשמות. רק בשם "אורות" צחות מצחצחות¹³ כחות אלהיות נשמות לנשמות. ומי ישיג סתרי תעלומות? והשם המעיד עליהם הוא שם "הוי"ה" המתמלא בעשר אותיות דקות,¹⁴ באור השכל נרשמות, ובמחשבות הלב נחקקות. ובו שלשה יודי"¹⁵ מעידין ומגידין כי אין זולתו (ומבלעדו) [ומבלעדיו] אין אלהים. ועל שם זה אמרו "קודם שנברא העולם היה הוא ושמו לבד"¹⁶. כי הוא קדמון [בקדמותו] [כקדמותו] ונעלם [בהעלמתו] [כהעלמתו]. אין קדוש כה' כי אין בלתו:^{16א}

אתה הוא מסתתר¹⁷ בסתר. אתה עמוד האורה, לא תשורנו עין של כל נוצר ונברא. ידע מה בחשוכא ועמיה שרי נהורא.¹⁸ לבושיה כתלגא חוורא,¹⁹ ועתיק יומין נקרא, היה הוה ויהיה. וזה שמו בתורה "אהיה אשר אהיה",²⁰ יתברך ויתעלה.

אתה חכם וממך "החכמה"²¹ הרשומה נודעת, ולהשיג תעלומה נבער כל אדם מדעת, ומעין כל חי נעלמה.²² "והוא ידע את מקומה"²³. כי הוא יש מ"אין"²⁴ כדכתיב "והחכמה מאין תמצא",²⁵ להחיות את בעליה.²⁶ והיו"ד אשר בראש ההוי"ה מעיד עליה. שהיו"ד לכל האותיות יסוד,^{26א} כן החכמה לכל ההוי"ת יסוד, ונסמך אליה אות ה"א כי "בי"ה ה' צור עולמים",²⁷ והדברים סתומים וחתומים:^{27א}

אתה מבין כל תעלומות וסתרי החכמה, ורזי התבונה ממך לא נסתרה. וכל עליונים ותחתונים מדעת נבערו, כי ממקור "החכמה" נאצלה ה"תבונה" כדכתיב "ואיזה מקום בינה"²⁸ כי היא [אות] ה"י ראשונה של שם ההוי"ה. כי אמר והיה העולם. והזוכה לה "ואכל וחי לעולם".²⁹ ושם המיוחד לה בכל המקרא שם ההוי"ה בניקוד אלהים.³⁰ וכאשר היו לאחדים,³¹

פ"א ה"א עד ה"ד 11 תהלים סה, ב 12 ה' הוא מקומו של עולם ואין העולם מקומו (מדרש ב"ר סח, ט) 13 סוף ספר תיקוני זהר, ת"י חמישי, דף קטו ע"ב. כלומר אורות שהיו עוד בטרם יצירת אותיות של ההוי"ת 14 אותיות דקות, כוונתו מילוי כתיבת השם: יו"ד ה"י וא"י ה"י, יש בכך עשר אותיות 15 אלו הם שלשה יודיין שבשם ס"ג הניל 16 "שושן סודות", אות ת"ל; "עבודת הקודש" (לר' מאיר אבן גבאי) ח"א פ"ד. ושם הגירסא "טרם שנברא" 16א - ע"פ שמו"א ב, ב 17 ישעיה מה, טו 18 ע"פ דניאל ב, כב 19 ע"פ דניאל ז, ט 20 שמות ג, יד 21 ספירת חכמה 22 מליצה ע"פ איוב כח, כא 23 איוב כח, כג 24 "אין" הוא כינוי ל"כתרי", כי מבחינת ההבנה אנושית אין לנו שום השגה בו (וכדברי הגרא בתחילת ביאורו לספרא דצניעותא, ד"ה ספרא) 25 איוב כח, יב 26 ע"פ קהלת ז, יב 26א - כלומר אי אפשר לכתוב שום אות בלי שכתבים רישום ראשון של דיו, והוא "אות י"י" 27 ישעיה כו, ד. כלומר שם קודש של חכמה הוא "יה" 27א - ע"פ דניאל יב, י 28 איוב כח, יב 29 בראשית ג, כב 30 הוי"ה בניקוד של אלוהים הוא שם קודש של בינה 31 ע"י חיבור האות והניקוד הני"ל, התאחדו "חכמה ובינה". ואז

מי ימלל גבורות? ואין לנו עסק בנסתרות.³²

ולך הגדולה³³ אשר אין לה חקר ותכלה, לא ראש ולא תחלה, פותח תמיד בהצלה,³⁴ מרומם על כל ברכה ותהלה. "אמרתי עולם חס"ד יבנה",³⁵ כי ללמד זכות לעולם פונה. והוא [החסד] אשר גבר על ברואיך, והטוב הצפון ליראיך, ולשמו שתי אותיות אלהיות, והוא "אל למושעות".³⁶

לך הגבורה הגמורה, אשר אין לה שנוי ותמורה, "ערוכה בכל ושמורה",³⁷ להנקם מכל עושה רשעה, פן יצאו מרעה אל רעה.³⁸ כי "זה לעומת זה" עשית,³⁹ כדי שייראו מלפניך,⁴⁰ וישבו מורדיך אליך, "עדיך" לעובדך". וידעו כי אין מבלעדיך, ומי יעשה כמעשיך וכגבורותיך. (ושמך) [ושמה] הנרשם בכל המקרא "אלהים", חמש אותיות אלהיות,⁴² הליכות עולם צופיות, לתת לאיש כדרכיו וכפרי מעליו.⁴³ ומי ימלל גבורותיו ותקף מפעלותיו.

לך (התפארה) [התפארת] השלמה, והדעת⁴⁴ התמימה, ולא אתנו יודע עד מה.⁴⁵ כי נבער כל אדם מדעת⁴⁶ אך ממך מקור הדעת נובעת. ובדעת (חסדים) [חדרים] נמלאו, ותהומותיו נבקעו,⁴⁷ וראשו לרום יגיע,⁴⁸ ובין זרועות עולם מכריע,⁴⁹ ושש קצוות מניע,⁵⁰ "ויעש אלהים את הרקיע",⁵¹ לתת תפארת והדר לכל ההיות, ושמו המיוחד של ארבע אותיות⁵² שהוא נורא תהלות,⁵³ ולו נתכנו עלילות.⁵⁴

לך נצחיות הקיימת,⁵⁵ על שרי הימין מתרוממת ולוחמת, לבל יכנסו [זרים] בהיכל עונג זועמת ומתקוממת. "וגם נצ"ח ישראל לא ישקר ולא ינחם".⁵⁶ כי הוא ענף הגדולה⁵⁷ אשר אין לגדולתו חקר.⁵⁸ עמוד (הימיני) [הימני]⁵⁹ אשר הבית נכון עליו⁶⁰ לעד לנצח נצחים. ו"נעימות בימינך נצח"⁶¹ לקבץ נדחים, והאובדים בעמק התמורות והשלחים,⁶² מקור הנבואות,⁶³ אל ההודאות, אדון הנפלאות, וזה שמו "ה' צבאות".⁶⁴

יתקיים מקרא "מי ימלל גבורות ה'?" (תהלים קו, ב) כי הם נשגבים מדעתנו **32** חכמה ובינה נקראו "נסתרות" (בהשוואה לשבעה תחתונות), והכתר "מופלא", עיין חגיגה יג ע"א "במופלא ממך אל תדרוש וכו' אין לך עסק בנסתרות" **33** כינוי לספירת חסד **34** מליצה ע"פ מכות י' ע"א **35** תהלים פט, ג **36** תהלים סח, כא. הכוונה כאן ששם קודש של ספירת חסד הוא "אל" **37** שמו"ב כג, ה **38** ע"פ ירמיה ט, ב **39** ע"פ קהלת ז, יד) כלומר ה' יצר סטרא אחרא מול הקודש. עיין תיקוני זהר, ת"י סט, דף קח ע"ב **40** ע"פ קהלת ג, יד. ואמרו על כך בזוהר ח"ג דף צח ע"א "עשה את המקטרג למהוי סייפא שננא על עלמא" **41** ע"י מנוקדת קמץ. והר"מ מאזוז הציע למחוק תיבת "עדיך" **42** כלומר כאן יש חמש אותיות מפורשות, אבל ב"בינה" היה רק הניקוד של "אלהים" ובלתי כתוב, לאותיות יהו"ה **43** ירמיה יז, י **44** זה ענין "משה מלגאו ויעקב מלברי" (אריז"ל, "ספר הליקוטים" בראשית, פרק ג). כלומר השפעת הדעת על התפארת **45** תהלים עד, ט. והוא מליצה לומר שלא ברור לנו ענין שם יהו"ה דמילוי אלפין (שם קודש של "תפארת") שהוא בגימטריא "מה" **46** ירמיה י, יד **47** תפארת משפעת עד תחתית העולמות (נהיים) **48** תפארת יונקת השפעה מן ג' ספירות עליונות **49** תפארת מכרעת בין ימין ושמאל, חסד וגבורה **50** תפארת מונעת ומשפיעה על כל אחת מן שש הקצוות **51** בראשית א, ז **52** יהו"ה **53** שמות טו, יא **54** שמו"א ב, ג **55** מדובר על ספירת נצח **56** שמו"א טו, כט **57** כלומר הנצח מוצב מתחת לגדולה (חסד), ומקבל ממנו **58** תהלים קמה, ג **59** נצח, עמוד שעליו נשען תפארת **60** מליצה ע"פ שופטים טז, כט **61** תהלים טז, יא **62** כלומר בגלגולים שהאדם נשלח שוב לעולם הזה כדי לתקן את העבר **63** הנבואות הן בכח ספירת נצח (שם שמואל, אב לנביאים). ע"ע הקדמת תיקוני דף ב, "חוזים ונביאים בנצח והוד" **64** שם קודש של נצח

לך ההו"ד וההדר והכבוד, "עוז והדר לבשת"⁶⁵ ובזרוע עוזך ים סוף הובשת.⁶⁶ וכל שרי (הסמאל) [השמאל] כבשת. ענף הגבורה הגמורה⁶⁷ לדכא תחת רגליו⁶⁸ סמאל וחילותיו הצרים על שרי ישראל וצבאותיו, שומרי בריתו ועדותיו. והוד "והדר הוא לכל חסידיו"⁶⁹ זה שמו אשר יקראו לו בכל הנבואות "אלהים צבאות", בימינו נוראות ובשמאלו נפלאות. "ברוך אל ההודאות"⁷⁰.

לך סוד היסוד הנעלם, צדיק יסוד עולם, סוד הסולם⁷¹ אשר יעקב אבינו חלם, ראשו מגיע לשמים העליונים, וסופו מוצב ארצה חפץ, "כי כל בשמים ובארץ"⁷². והוא ענף התפארת,⁷³ שושבין בינו ובין עטרת⁷⁴ תפארת. ומכריע בין הנצחים ולא יפריד בין אחים,⁷⁵ על כן קרא שמו "שלום"⁷⁶. "ואמרתם כה לחי ואתה שלום וביתך שלום וכל אשר לך שלום"⁷⁷.

לך המלוכה הנסוכה, "שמורה בכל וערוכה"⁷⁸. ובה היו כולם לאחדים,⁷⁹ וראש ואדון לכל הנפרדים.⁸⁰ הוא הכסא המתנשא, הנושא את נושאי⁸¹ ועומס את (עמוסיו) [עומסיו], בלי גיעה ובלי עיפה והוא אפריון, והגוה הנקרא "עיר ציון"⁸². ושם חביון האור הצפון,⁸⁴ ושם יקוו המים הקדושים,⁸⁵ משם יפרד והיה לארבעה ראשים.⁸⁶ הם משרתיו אשר אליו נגשים, ומדרכי אנשים נפרשים,⁸⁷ וקדושה יחד משלשים,⁸⁸ לאל נערץ בסוד קדושים, גבורי כח לשמוע בקול דבריו⁸⁹ ולהקים מאמרו. "עיני כל אליך ישברו"⁹⁰ לך מקוים, ומאור שפעך חיים והווים. לא נעתקים [ולא דווים, כי מדשן ביתך רווים,⁹¹ ואליך נכספים ומתאוים, ולעובדך [הם] נאספים ונלוים, ואיש את רעהו מלוים ולוים.⁹² וכולם יחד באהבה מקוים, ולהקדישך כולם שוים, ולהעריץ [זה אל זה] מזהירים ומצווים. באימה וביראה⁹³ דברי אלהותך זה אל זה מספרים ומחווים, באין קנאה ומדון שקטים ושלום, וכל צבא השמים משתחווים ואומרים: "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד"⁹⁴.

חיות הקודש⁹⁵ יקדישוך, ואופנים יהללך, ואראלים יזכרוך, וחשמלים יאמירוך. ושרפים

⁶⁵ תהלים קד, א ⁶⁶ ע"פ תהלים עד, טו; יהושע ב, י ⁶⁷ ספירת הוד נמצאת מתחת לספירת גבורה ⁶⁸ איכה ג, לד ⁶⁹ תהלים קמט, ט ⁷⁰ סיום של תפילת "מודים דרבנן" ⁷¹ בראשית כח, יב ⁷² דהיי"א כט, יא ("כל" הוא כינוי ליסוד, המחבר שמים וארץ, תפארת ומלכות) ⁷³ ספירת "יסוד" מוצבת מתחת לספירת התפארת ⁷⁴ זו מלכות ⁷⁵ כוונת רדב"ז לחבר בין תפארת ומלכות (אח ואחות, "שכינתא תתאה אתקריאת אחות מסטרא דעמודא דאמצעיתא", תיקוני"ז ת"י נז, דף צא ע"א; זהר ח"א דף קיב ע"א) ⁷⁶ "שלום" הוא כינוי ליסוד, כמאמר חז"ל "משים שלום בבית, בטל" (שבת קנב ע"א) ⁷⁷ שמו"א כה, ו ⁷⁸ שמו"ב כג, ה ⁷⁹ כל אורות ט' ספירות עליונות נאגרים ותאחדים במיכל תחתון, והוא מלכות ⁸⁰ מלכות הוא ראש לעולמות בריאה, יצירה, עשיה ⁸¹ וכן כתב רמח"ל ב"תקט"ו תפילות", תפילה תמ"ג. ושמה ראו זאת באחד המדרשים ⁸² "עיר" הוא מלכות, ובתוכו יש "ציון" (יסוד) ⁸⁴ אור הצפון הוא אור הבינה ⁸⁵ אל מלכות נקוים כל מימי הקודש של ט' ספירות ⁸⁶ אלו ארבעה מלאכי המרכבה, ימין ושמאל, פנים ואחור. והם מיכאל וגבריאל, אוריאל ורפאל (ר"ת ארגמ"ן) ⁸⁷ ארחות המלאכים שונים מדרכי בני אדם (חגיגה טז ע"א) ⁸⁸ המלאכים אומרים קדוש קדוש קדוש וכו' ⁸⁹ תהלים קג, כה ⁹⁰ תהלים קמה, טו ⁹¹ מליצה ע"פ תהלים לו, ט ⁹² יש במדרש (ויק"ר כו, ד) יש תקופות שונות בשנה "היום לווה מן הלילה, והלילה מן היום. ופורעין זה לזה בפיסוק, הכל בלי שטר ובלי גזר דין" עכ"ל. ושמה רדב"ז הבין את דברי חז"ל מבחינת המלאכים הממונים על כך בעולם העליון ⁹³ לשון "יוצר" לפני קריאת שמע בתפלת שחרית ⁹⁴ יחודא תתאה, עיין זהר ח"א דף יח ע"ב ⁹⁵ מכאן ואילך מונה הרב עשר כיתות המלאכים שהרמב"ם מפרט בהלי יסודי התורה (פ"ב הי"ז) "חיות הקודש, אופנים,

יעריצוך, ומלאכים יאדירוך, ואלהים ירוממוך, ובני אלהים ישבחוך. וכרובים (יכבדוך) [יכבדוך], ואישים יברכוך, ושנאים יגדלוך, ועירין וקדישין יפארוך, "כי תפארת עוזמו אתה".⁹⁷

שבעה היכלות⁹⁸ כוננת להם לכל מדריגה ומדרגה, כפי מעלתה וקרבתה. ואלה שמותם לעלות ולראות פני ה' צבאות.

היכל ראשון נקרא "לבנת הספיר" ועליו נאמר "כמעשה לבנת הספיר".⁹⁹ היכל שני נקרא "עצם השמים" ועליו נאמר "כעצם השמים לטוהר".¹⁰⁰ היכל שלישי נקרא "נוגה" ועליו נאמר "ונגה לו סביב".¹⁰¹ היכל רביעי נקרא "היכל הזכות" ועליו אמרו "זכות ומישור לפני כסאך".¹⁰² ומי שיש לו זכות "נכנס לשלום (ויצא) [ויוצא] לשלום".¹⁰³ כי שם בית דין של מעלה. היכל חמישי נקרא "היכל אהבה" על שם אברהם אבינו ע"ה אהובו,¹⁰⁴ ושם נגנזה נשמתו, ושם כבוד מנוחתו. היכל ששי הוא "היכל הרצון", כי שם "רצון שוכני סנה",¹⁰⁵ ועליו הכבוד העליון חונה, ודרך שם קולו של משה רבנו ע"ה ונבואתו, ושם ידבר אתו. היכל שביעי "קדש קדשים" ובו שלשה ראשים,¹⁰⁶ הם [הם] הנגשים. ואתה משפיע "ומשביע לכל חי רצון".¹⁰⁷

וכנגדם הכינות והזמנת שבעה היכלות [הטומאה]¹⁰⁸ כלולות (בכל) [מכל] מיני זעם ועברה ומשלחת מלאכי צרה, יומם ולילה לא תכבה אשם, "זעום ה' יפול שם".¹⁰⁹ הכל עשית יפה בעתו,¹¹⁰ לתת לאיש כדי רשעתו. ויראו מלפניך, לעשות רצונך.

אנא האל [אחד] בלי שני, מצוי בלי ממציא, קיים בלי שינוי, קדמון בלי עת וזמן, אחרון בלי גבול וקץ! יהי רצון מלפניך ה' אלהי ואלהי אבותי להופיע ממקום החפץ,¹¹¹ ולהשפיע על כל מדותיך החמודות אשר בתפילתי סדורות, וכל שמותיך היקרים וכל (מחנותיך) [מתנותיך] הקדושים והטהורים, רוח חן ונעימות, ויתגלגלו רחמיך¹¹² הנעלמות על [כל] המדות הנסתרות והנגלות,¹¹³ למלאות האוצרות אשר שם השאלות, לתת לכל נוצר די סיפוקו, להשלים את חקו, ולכל גויה ד' מחסורה, ולכל בריה די צרכה, ולכל איש ואיש שאלתו ובקשתו. אם חיים הוא שואל, "כי עמך מקור חיים"¹¹⁴ ואם מזון הוא צריך, מזון לכולא בך.¹¹⁵ ואם בנים הוא חפץ, אתה מבטל גזרתו [שנגזרה עליו], ופוקד עקרות, ורומז למלאך הממונה על ההריון.¹¹⁶ כי שלשה אלה (תלויים) [מצויים] במזל העליון.¹¹⁷

ואם חכמה הוא מבקש, לא ל"חכמה" יקרא ולא ל"תבונה" יתן קולו, אלא למי שהחכמה

אראלים, חשמלים, שרפים, מלאכים, אלהים, בני אלהים, כרובים, אישים. ורדב"ז מוסיף עוד: שאננים, עירין וקדישין. ⁹⁷ תהלים פט, יח ⁹⁸ הללו מנויות בזהרר ח"א עמי מא-מה ⁹⁹ שמות כד, י ¹⁰⁰ שמות כד, י ¹⁰¹ יחזקאל א, ד ¹⁰² פסקא בפיט "אל אדון", הנאמר בשבת, יוצר של שחרית ¹⁰³ ביטוי הנאמר על רבי עקיבא (חגיגה יד ע"ב) ¹⁰⁴ "אברהם אהבני" (ישעיה מא, ח) ¹⁰⁵ דברים לג, טז ¹⁰⁶ עיין "עץ חיים" לאריז"ל, שער מ"ו פרק ד "דרוש ההיכלות" ¹⁰⁷ תהלים קמה, טז ¹⁰⁸ הם מפורטים בזהרר ח"ב עמי רסג-רסח ¹⁰⁹ משלי כב, יד ¹¹⁰ קהלת ג, יא ¹¹¹ כינוי לכתר ¹¹² עיין ברכות ז ע"א, תפילת ר' ישמעאל בן אלישע ¹¹³ "הנעלמות" הם י"ג מדות שבמוחא סתימאה (ע"פ ג' שמות יהו"ה וחד דכליל לוף), ואח"כ יש עוד י"ג מדות שבדיקנא דא"א, חלקם נסתרות וחלקן נגלות (ע"ע עץ חיים, לאריז"ל, שער יג פ"ט) ¹¹⁴ תהלים לו, י ¹¹⁵ ע"פ דניאל ד, ט ¹¹⁶ נדה טז ע"ב ¹¹⁷ מועד קטן כח ע"א ("בני חיי ומזוני, לאו בזכותא לתיא מילתא אלא במזלא")

שלו.¹¹⁸ "על זאת יתפלל כל חסיד אליך"¹¹⁹ וישליך יהבו¹²⁰ עליך להשפיע עליו מחמתך, "ונחה עליו רוח חכמה ובינה",¹²¹ כי מפך דעת ותבונה.¹²² יכוין להמשיך לאוצר הדרום¹²³ שפע חכמה, כי ישא עיניו (במרום) [לדרום] לבקש משם שאלתו, כי לא תשוב ריקם בקשתו. וסוד הדברים "הרוצה להחכים ידרים".¹²⁴

ואם בעל תשובה הוא, "תשובתו הרמתה כי שם ביתו"¹²⁵ ושם אוצר בקשתו. ויזמין מחשבתו ועומק דעתו ל"מי אל" כמוהו,¹²⁶ "נושא עון ועובר על פשע לשארית נחלתו".¹²⁷ ויאיר פני הרצון¹²⁸ אל מדת התשובה¹²⁹ ב"שובה ונחת",¹³⁰ כי ידו פשוטה לקבל שבים.¹³¹ וזה סוד יום ה"כיפורים" בלשון רבים.¹³²

ואם עושר הוא מתאוה, כי קדמוהו ימי עוני,¹³³ ותקרב לשחת נפשו¹³⁴ כי ירעב ולחם לא ישבע, "וילדיזו אל אל ישועו"¹³⁵ לתת אכלם בעתו,¹³⁶ ורוח מבעתו,¹³⁷ ובולמוס אחזתו. לא למדת הצפון¹³⁸ יצפה, לא בכתב ולא בעל פה, כי לא מצפון זהב יאתה,¹³⁹ וגחלים על ראשו יחתה,¹⁴⁰ אלא ישים מגמתו ותשוקתו אל אלוה נורא [הוד]^{140א}, אשר (הוא) מלפניו העושר והכבוד. לפתוח את אוצרו הטוב אשר משם בקשתו, ותנתן לו [בקשתו] [שאלתו] כי עיני כל אליו מצפים [וצופים]. על זה אמרו "הרוצה להעשיר יצפין".¹⁴¹

ואם מן המיצר יקרא בעת צרה, לא על שמאל יפנה ולא על ימין, אלא למדת הרחמים¹⁴² יעמיק (את) מחשבתו, בשעת תפלתו. להמשיך מ"ג מדות של רחמים פשוטות עליונות רוחניות¹⁴³ אל שלש עשרה מדות תחתונות בינוניות.¹⁴⁴ כי שם פני הרצון¹⁴⁵ תמיד מביטים ונוטים, ואז (ישיבו) [ישונו] הכל בשמחה "ונסו יגון ואנחה"¹⁴⁶ "כי היתה הרוחה".¹⁴⁷ והתפלה נשמעת ונובעת, כי המעין העליון נובע, והחדרים נמלאו בדעת¹⁴⁸ אשר לא יכזבו מימיו.¹⁴⁹ וטל אורות ירעפו שמיו.¹⁵⁰

ואם יצרו עליו מתגבר, ורוצה להכניע הצר¹⁵¹ הצורך, אויבו אשר בקרבו.¹⁵² לא לנצחים

---

118 רדב"ז מרמז כאן ליסוד שביאר ב"מצודת דוד" (מצוה ב') ושנתפרש ע"י ר"מ קורדוברו בסוף "פרדס רמונים" (שער כוונה, פרק ב) שאסור בהחלט להתפלל אל אחת מהספירות, כי אם לאור אין סוף ב"ה הממלא את כל הספירות תכן **119** תהלים לב, ו **120** ע"פ תהלים נה, כג **121** ישעיה יא, ב **122** ע"פ משלי ב, ו **123** שם יש שפע החכמה (בבא בתרא כה ע"ב) **124** בבא בתרא כה ע"ב **125** מליצה ע"פ שמו"א ז, יז **126** ע"פ מיכה ז, יח **127** מיכה ז, יח **128** הוא כתר **129** זאת בינה **130** ישעיה ל, טו **131** ע"פ פיוט יום הכיפורים "ימינד פשוטה" וכו' **132** הרחבה על רעיון זה כתב רדב"ז ב"מצודת דוד" (מצוה צ"ה) כלומר שהמלכות בעולם העליון צריכה כפרה וכן בני אדם בעולם הזה **133** ע"פ איוב ל, כז **134** ע"פ איוב לג, כב **135** איוב לח, מא **136** ע"פ תהלים קמה, טז **137** ע"פ שמו"א טז, טו **138** שם העושר (בבא בתרא כה ע"ב) **139** איוב לז, כב **140** לכאורה כאן "צפון" כינוי לסט"א (סוכה נב ע"א) **140** א - העיר הגר"מ מאזוז כי לפי דעתו תיבת "הוא" שבהמשך היא סרת טעם. אלא צ"ל כאן "הוד", סיפא דקרא של "מצפון זהב יאתה" וכו'. ועוד, תיבת "הוד" מתחרזת עם תיבת "כבוד". והמעתיק נשתבש וקרא "הוא" במקום "הוד" וגם החליף את מקומה. **141** בבא בתרא כה ע"ב **142** תפארת, שהוא באמצע, לא לימין ולא לשמאל **143 כלומר להביא מייג מדות שבמוחא סתימאה, עד לייג תקוני דיקנא דא"א (ע"ע "עץ חיים" לאריז"ל, שער י"ג פ"ט) **144** "רוחניות" אצל רדב"ז בספר "מצודת דוד" כינוי לגי ראשונות. ובכן "בינוניות" הם בז"ת **145** כינוי לכתר **146** ישעיה לה, י **147** שמות ח, יא **148** משלי כד, ד **149** ישעיה נח, יא **150** מליצה ע"פ ישעיה מה, ח **151** כלומר יצר הרע **152** לשון "חובות הלבבות" (הקדמה, ליד**

יבקש לנצחו, ולהבריחו מעליו ולהכריחו, שישמע אליו עומד נכחו, [אך] אל אל¹⁵³ אשר בידו נשמתו ורוחו, לחזק את העמודים אשר הבית נכון עליהם,¹⁵⁴ ובהם יתחזק וישען כנגד הצר הגדול¹⁵⁵ אשר (כח) [בא] מכחו, אויבו אשר בקרבו,¹⁵⁶ וימשכנו אצל בית המדרש¹⁵⁷ אצל למודי ה'. "אם אבן הוא נימוח, אם ברזל הוא מתפוצץ".¹⁵⁸ ואם חזק כשמיר, מתרוצץ, ויצא ממנו כולו חוצץ.¹⁵⁹

ואם לחן הוא צריך, כי לפני מלכים יתיצב,¹⁶⁰ יכוין לעלות אל המחצב, במעלות סולם מוצב, מדרגה על פני הרצון,¹⁶¹ למשוך משם "רוח חן ותחנונים"¹⁶² על מדת יוסף הצדיק.¹⁶³ וחפץ ה' בידו יצלה,¹⁶⁴ כי יתן את חנו בעיני כל שר ומושל, ולעולם לא יכשל.

ואם הוא "נגיד ומצוה לאומים",¹⁶⁵ ועמים תחתיו יפלו,¹⁶⁶ ולפי רצונו יעלו,¹⁶⁷ ורבים צריכים אליו, ועול כולם עליו.¹⁶⁸ והוא צריך להתחזק עליהם, ותהי יראתו על פניהם.¹⁶⁹ דרך שערי צדק¹⁷⁰ יעלה. ויבוא בזאת אל הקדש פנימה לבקש משם מאת מי שלו "הממלכה והמתנשא לכל לראש",¹⁷¹ ומאתו ידרוש. להשפיע בה ברכה והיתה לה' המלוכה. ובזה ייעזר (על) [ב]ממשלתו ו"יאריך ימים על ממלכתו".¹⁷²

ואני עבדך בן אמתך, ידעתי [כי] אין בלשוני מלה, ודעתי קצרה ודלה, והשגתי¹⁷³ יש לה גבול ומסלה, ומשם לא תעלה למעלה. ולשבחך אין קץ ותכלה, כי אתה נורא תהלה. ואיך יקיפנו בעל תכלית ותהלה [ה' מנוקדת קמץ]¹⁷³ א. וכל שכן בריה קלה ושפלה, בים הגלות והדלות (צלולה) [צלולה]¹⁷⁴ ולכן "לך דומיה תהלה"¹⁷⁴-א אבל כי האמנתי כי ממך כל שאלה, וללמוד אני צריך,¹⁷⁵ ותורה אני מבקש, וחכמה אני דורש, להבין סודותיה אני מחפש, ולפתוח לבי בטעמי מצותיך אני שואל. כי אין זולתך גואל.¹⁷⁶ ו[ש]לא אשכח דבר מכל מה שאני לומד, אני¹⁷⁶ א- מתאוה וחומד, ועל משמרת¹⁷⁷ אני עומד: "תנתן לי נפשי בשאלתי"¹⁷⁸ ורוחי בבקשת! ואם המושג יקר ועמוק, ומי ימצאנו; והמשיג נבער מדעת; "אתה חונן לאדם דעת".¹⁷⁹

וידעתי שאיני כדאי. הקשיתי לשאול,¹⁸⁰ ועמוק משאול.¹⁸¹ [אבל] קרוב הדבר אל הנשאל¹⁸¹, כי הטוב "לא ימנע טוב" ¹⁸² ו"אין טוב אלא תורה".¹⁸³ ואם יחתום תורה ויצור

ציון המפרש "טוב הלבנון" ס"ק י"ד) "וכל אדם אויבו בין צלעיו" (כלומר בפנים לבו) **153** לא לפנות אל ספירת "נצח" אלא אל "אין סוף" אשר בקרבם **154** מליצה ע"פ שופטים טז, כו **155** "הצר הגדול" הוא השטן (לעומת צר הצורר המוזכר לעיל, הוא יצר הרע) **156 עיין לשון "חבות הלבבות" לעיל: "אויבו בין צלעיו" **157** קידושין ל ע"ב **158** שם **159** ע"פ משלי ל, כז **160** משלי כב, כט **161** ספירת כתר **162** זכריה יב, י **163** כוונתו כאן למדת היסוד. וכן אמרו חז"ל: "כל אדם שיש עליו חן, בידוע שהוא ירא שמים" (סוכה מט ע"ב) וכך אמנם אמר יוסף הצדיק "את האלהים אני ירא" (בראשית מב, יח) **164** ישעיה נג, יד **165 ישעיה נה, ד **166** תהלים מה, ו **167 יתנהגו לפי החלטותיו **168** כלומר הוא צריך לנהל את סיבוכי עניניהם **169** מליצה ע"פ שמות כ, יז **170** כינוי לספירת מלכות (זהר ח"א דף ז ע"ב; ודף קג ע"ב) **171** דהיי"א כט, יא **172** ע"פ דברים יז, כ **173** אותיות שי ג' מנוקדות קמץ **173** א - אבל הגר"מ מאזוז מציע לקרוא "תחילה" ולא "תהלה" **174 כוונת רדב"ז כאן לשקיעה בתהומות. ושמה אין צורך לשנות התיבה מן "צלולה", לשון נפעל **174** - א- תהלים סה, ב **175** ברכות סב ע"א **176** ע"פ רות ד, ד **176** א - זה מה שאני **177** חבקוק ב, א **178** אסתר ז, ג **179 מן תפילת עמידה **180** מל"ב ב, י **181** ישעיה ז, יא **181** א - הקב"ה **182** תהלים פד, יב **183** אבות, ו**********

תעודה,¹⁸⁴ מי יהנה מהסעודה¹⁸⁵ העתידה? "התר, התר,¹⁸⁶ חכם הרזים!" כי אין בתוכנו נביאים וחוזים, והראנו נפלאות מתורתך, "ואל יכלמו בי מבקשיך."¹⁸⁷

אנא ה', "גל עיני ואביטה"¹⁸⁸ לדעת נתיבותיה, ולפרש תעלומיה, ולהבין ארחותיה, ולהשיג טעמי מצותיה וחקיה, כי בם חפצתי. חננתני תורה, חנני לימודיה. חננתני נשמה, חנני דעת ומזימה. חננתני שכל, חונני בינה והשכל. חננתני אברים רבים, חנני להרגילם למעשים טובים. חננתני נכסים, חנני (בהן לחון) [לחון בהם] עניים אביונים (ראויים) [מהוגנים].

אנא האל, ידעתי כי כפי גודל שלימותך, כן גודל חסרוני; ולפי רוממותך, קצרה לשוני; (וכפי) [ולפי] חכמתך, נבער רעיוני; ולפי גדולתך, נלאה הגיוני; ולפי שבחך, קצר מעייני, ותושיה נדחה ממני.¹⁸⁹ ולכן עשה למענך לא למעני.¹⁹⁰ "כי יחיד ועני אני,"¹⁹¹ ומשברי אל תבישני,¹⁹²

אנא ה', כוף כח יצרי, עוכר (שארי) [שארן] אכזרי,¹⁹³ להשתעבד לפניך ולשוב בתשובה שלימה, אולי אמצא חן בעיניך. (ויהיה בלבי) [ויהיה לבני] לשמור מצותיך, ונפשי לעשות רצונך, ורוחי לשוח באמרתך, ולשוני תהגה צדקתך. "העבר עיני מראות שוא,"¹⁹⁴ ואזני משמוע שקר, וכפי מתמוך בשוחד¹⁹⁵ ובגזל, ורגלי לטוב[ה] ירוצו, וכל שאר אברים לעבוד (אל) אל אחד יתברך ויתעלה.

אנא אלהי, אל באפך תוכיחני,¹⁹⁶ ובקצפך אל תדינני, ובעת זעמך אל תייסרני, כי "מי יעמוד לפניך מאז אפך?"¹⁹⁷ ובצל כנפיך תסתירני. ואם אני כבן סורר ומורה, "הורני ה' דרכך,"¹⁹⁸ דרך לשכון אור, לאור באור החיים.¹⁹⁹ ואם אני איש תככים ואיש און ורוע דרכים, חסדך גדול עלי, והצלת נפשי משאול תחתיה.²⁰⁰ על כן אמרתי "אראה יה בארץ החיים."²⁰¹ ואם כזאת וכזאת עשיתי, ממך לא כסיתי,²⁰² רק אליך חליתי, "כי עמך הסליחה למען תורא."²⁰³

ומי האיש הירא כמוני היום, אברח מזעמך אליך ואל רחמיך, (ואל תוכחות) [ומתוכחות] מוסריך (ואל) [אל] נחומיך. ומאימת דינך אנוסה אל חמלתך, ומפחדך אנוסה אל חסדיך, אשר אין להם קץ ותכלית, ואחזיק בם עד אשר תאמר "סלחתי כדברך."²⁰⁴

אנא ה' אם זקנתי ושבתני ושובבתי, עתה שבתני ונחמתני.²⁰⁵ וכפי [פ' מנוקדת פתח] לפניך שטחתי, לשחר את פניך להפיק (רצוני) [רצונך]. "ואם לא עכשיו, אימתי?"²⁰⁶ כי ימי חלפו ואינם, והנשארים לא ימקו בעונם.²⁰⁷ ואם היום לפניך הנני, מחר "עיניך בי ואיני."²⁰⁸ לכן קבלני ורצני, ומהר ענני, "ואחר כבוד תקחני."²⁰⁹ [ו]עם הצדיקים תאספני, (ובמנוחות) [ובמנוחת] בעלי תשובה תנחני, ועם המנויים בחלד "חלקם בחיים"²¹⁰ תמניני.

¹⁸⁴ ישעיה ח, טו ¹⁸⁵ משל על עולם הבא, עיין רמב"ם, הלי תשובה פ"ח ה"ד ¹⁸⁶ התרת נדרים, להוציא מהגלות (עיין סוף תיקוני זהר, תי חמישי, דף קמג ע"א) ¹⁸⁷ תהלים סט, ז ¹⁸⁸ תהלים קיט, יח ¹⁸⁹ איוב ו, יג ¹⁹⁰ עיין יחזקאל לו, כב ¹⁹¹ תהלים כה, טו ¹⁹² ע"פ תהלים קיט, קטז ¹⁹³ משלי יא, יז ¹⁹⁴ תהלים קיט, לו ¹⁹⁵ ישעיה לג, טו ¹⁹⁶ תהלים ו, ב ¹⁹⁷ תהלים עו, ח ¹⁹⁸ תהלים כז, יא ¹⁹⁹ איוב לג, ל ²⁰⁰ תהלים פו, יג ²⁰¹ ישעיה לח, יא ²⁰² תהלים לב, ה ²⁰³ תהלים קל, ד ²⁰⁴ במדבר יד, כ ²⁰⁵ ירמיה לא, יח ²⁰⁶ אבות, א ²⁰⁷ עיין איוב ט, כה-כו. כלומר יהי רצון שבשארית ימי לא תייסרני ביסורים על עוונותי ²⁰⁸ איוב ז, ח ²⁰⁹ תהלים עג, כד ²¹⁰ תהלים יז, יד

וזכני לראות בטובת בחיריך,²¹¹ וזכרני ברצון עמך²¹² ובבנין אולמך. וכשם שראיתיו בחורבנו, כך אזכה לראות אותו בבניינו, ובשוב ארמון לשבת על כנו. "הביטה וראה את חרפתינו"²¹³, כי לזרים נהפכה נחלתנו.²¹⁴ וטמאו את היכל קדשך, וכל זב ומצורע²¹⁵ בא אל מקום הכרובים, אשר "בזאת יבא אהרן אל הקדש"²¹⁶ ביום הכיפורים, בדם פרים ושעירים, וקטרת סמים, ד' פעמים לבד,²¹⁷ ולא בשאר ימים. ועינינו רואות ונלאות²¹⁸, "ואין לאל ידינו"²¹⁹ כי "עוונינו ענו בנו"²²⁰ ועתה ה', קנא לשמך הגדול²²¹ המחולל (בעמים) [בגויים], ויחד שמך בכל החיים, ואת בית תפארתך תרומם, תחת אשר היה חרב ושם. וחורבות ירושלם תבנה ותכונן במהרה בימינו אמון. "ובא לציון גואל"²²², לקבץ נדחי ישראל. אמון כן יהי רצון.

"יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך ה' צורי וגואלי"²²³ "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד"²²⁴.

עד כאן העתקנו פיוטו של רבנו רדב"ז. נוראות קדושת נפשו נוצצת מקרבה, וכן גדולת מחשבותיו בעניני פנימיות התורה. והיא בקשה נפלאה, הראויה להאמר ע"י כל בן תורה המבקש את קירבת ה'.

---

211 תהלים קו, ה **212** תהלים קו, ד **213** איכה ה, א **214** איכה ה, ב **215** נ"ל המגיה כי כוונתו לישמעאלים ונוצרים **216** ויקרא טו, ג **217** עיין רמב"ם, הלי עבודת יום הכיפורים, פרק ד' **218** שהנכרים מקרקרים בהיכלו **219** נחמיה ה, ה. כלומר אין ביכולתנו למנוע זאת **220** ירמיה יד, ז **221** עיין יואל ב, יח; ישעיה ט, ו **222** ישעיה נט, כ **223** תהלים יט, טו **224** יחודא תתאה (זהר ח"א דף יח ע"ב); פסחים נו ע"א